له ئاسۆی هونەری جیهانیدا

مانسوو و هونەری ئیتالی هاودەم

نووسینی مێژوو نووسی سۆڤیەتی :
ڤ . ڤ گوریاینۆڤ
O
وەرگێڕان و ئامادەکردنی
له ڕووسییەوە : محمد عارف

O

● مانسوو ، کۆتایی مرۆڤێك . بەشێکی ریلیڤی (دەرگای مەرگ) کلیسەی پیۆتر . رۆما ١٩٤٩ ـ ١٩٦٤

هونـەری شێـوەکاری هاودەمی ئیتالی ، بەشدارییەکی گرنگی له گەنجینەی هونەرو رۆشنبیری سەدەی بیستەم کردوەو پایـەکـی بەرزی له ژیـانی دەروونی و جۆری درووسـت کردنـی تێگـەیشتنی ئیسـتـاتیکی ئەوروپی وەرگـرتـوەو له دەریـای شەپـۆلاوی خەباتی زۆر جۆره قوتـابخـانەو رێبازی هونەرییدا ، هونەری پێش کەوتن خوازی ئیتالی ، ئەم وولا تەی که خاوەن مێژوو هونەرو

رۆشنبیریێکی هەرە دەوڵەمەندە ، بەتووندی خۆی چەسپاندوەو و تاکو لووتکە هەرە بڵندەکانی هونەر بەرز بوەتەوە .

لەدوای جەنگی دووەمی جیهانی و لە پاش لەناوبردنی رژێمی فاشی ، هەستی نەتەوایەتی پاك و نیشتمان پەروەریی و خەباتێکی بێوچان لە پێناوی ئاشتی و دیموکراتیەت و دووبارە نەبوونەوەی جەنگ و رژێمی فاشیزم ، لە ئیتالیا ، بە توندی جوولاوەتەوە و دەنگی خۆی بەرز کردوەتەوەو هەموو لایەکی لە ژێر ئاڵای مەزنی نیشتمان کۆکردوەتەوە و هونەری نەمری (ریالیزمی تازە) لەم خەباتە پیرۆزەش دا رۆڵێکی هەرە گرنگ و کاریگەری بینیوە. . .

لە جیهانی سینەمادا هونەرمەندانی گەورە وەك (ڤیتۆریۆ دی

● مانسوو . مەرگی ابراهیم . بەشێکی ریلیڤی (دەرگای مەرگ) کلیسەی پیۆتر . رۆما ١٩٤٩ _ ١٩٦٤

سیکا ، رۆسیلینی ، فیلینی ، ئەنتۆنینی ، فیسکۆنتی و ژێرمی) خزمەتێکی زۆریان کردوە ... لە ئەدەب دا (ئەلبێرتۆ مۆراڤیا لێڤی ، پازۆلینی ، کڤازیمۆدۆ) و لەمەیدانی شانۆی دراماتێکی دا ئەکتەری مەزن (ئەدوارد دیفیلیپۆ) رۆڵی گرنگیان بینوە و بێ ئەم بەهرەدارانە زەحمەت رێی کاروانی ئەم جۆرە ئەدەب و هونەرانە دەست نیشان بکرێ .

هونەری شێوەکاری ئیتالی پاش جەنگی جیهانیی دووەم بەمەڵبەندێکی گرنگی جولانەوەی هونەریی (بەتایبەتی ریالیزمی تازە) دەژمێردرێ . .

نیگارکێشە بەهرەدارەکانی وەك : «پیچیانۆ ، ریناتۆ ، گووتۆزۆ ، مووکی ، ژیگاینا ، فاروولی ، ژانکانارۆ ، کالابریا» و پەیکەرتاشە ناسراوەکانی وەك : «مانسوو ، ژاکۆمۆ ، مادزاکووراتی ، مارینۆ مارینی و کاستێللی » رۆڵێکی گرنگیان لە مێژووی هونەری هاودەمی ئیتالی بینیوە و قەلای بەرزی ئەم هونەرەیان بەرزکردوەتەوە . نوێنەرو رابەرەکانی قوتابخانە هونەریی یە جۆر بە جۆرەکان : «باللا ، بۆسیونی ، سێڤیرینی ، مۆراندی ، کاررا، کیریکۆ ، کازۆراتی ، سیرۆنی ، سانتاگاتا ، شیپیۆنێ، پووریفیکاتۆ ، ئەتاردی ، سالڤاتۆرێ ، کاپۆگرۆسی ، گویریسکی و ئافرۆ » چوار چیوەی فراوانی جمووجۆڵی هونەریی و ئیستاتیکای هاودەمی ئیتالی و تارادەیەك ئەورووپی یان دەست نیشان کردوە .

پەیکەر تاشی مەزنی ئیتالی هاودەم (ژاکۆمۆ مانسوو) یەکێکە لە مامۆستایانی هونەری پەیکەر تاشنی ئەم وولاتە !...

مانسوو لە کۆمەڵە پەیکەرەکانی : (کاردینال ، لە خاج دان و سەماکەری بالیە) دا ، زۆر هۆشمەندانە سوودی لە هونەری ئیتالی کۆن وەرگرتوە و بە شێوەی هونەری هاوچەرخ پێش کەشی ئەم هونەرمەندە ، ئۆبرەزی پاڵەوانەکانی لە شیوەیەکی قوول ، بەرەو شێوەیەکی قوولتر بردووە ، ئەم رێرەوە شادەماری کاروانی هونەریی مانسوو دەست نیشان دەکات .

بەم گیانە هونەرییە پەیکەرە زەقەکانی ، واتە ـ ریلیفەکانی ـ (لە خاج دان و لەخاج هێنانە خوارەوە) ی درووست کردوە .

مانسوو بەهۆی رووداوێکی کۆن ، کارەساتێکی هاودەمی دەربریوە ... جەندرمەیەکی فاشی چەکدار بەرامبەر شەهیدێکی

لەخاچ دراو وەستاوە !! پەیکەر تاش بەم جۆرە هەڵوێستی مرۆڤایەتی خۆی بەرامبەر فاشیزم دەربڕیوە .

پەیکەر تاشی ئیمپرسیانیزمی واتە (تعبیری) (میداردۆ رۆسۆ) ، لەسەرەتادا ، کارێکی قووڵی لە بەرهەمەکانی مانسوودا کردبو مێداردۆ زۆر وەستایانە مۆدێل و جەستەی مرۆڤی دەربڕیوە ، بەڵام مانسوو گەیشتوەتە ئەنجامێکی قووڵتر ، ئەویش مۆدێلی لەخزمەت رووداوی تراژیدی و کاریگەری مرۆڤایەتی بەکارهێناوە و بە (شێوەیەکی یەکگرتووی گشتی) پێش کەشی کردوە .... ئەمەش یارمەتی داوە کە فۆرمایەکی جوان و رێك و پێك و ـ نەپچڕاو ـ بە چارەسەر کردنێکی پڕ سروشی ـ سێبەرو ڕوناکی ـ کە ڕوانگەی «نیگار کێشانی» تێدایە درووست بکات و بەم ئەنجامە هونەرییەیە بەرزو بڵندە بکات .
ئەم شی کردنەوەیەمان لە پۆرترێتی (ئینگێ) و (کاردینال) دا بەرجەستە بووە .

پەیکەرەکانی (ئافرەتی سەماکەر) ناوبانگێکی گەورەیان وەرگرتوە ، هۆی ئەمەش لە چۆنیەتی چارەسەر کردن و بەرجەستە کردنی لەش و لارو جوولانەوەی ناسك و پڕ ژیان و پلاستیکیەتی ئافرەتەکانە .
مانسوو لە ساڵی ١٩٤٩ دا دەستی بە پرۆژەیەکی مەزنی ناو (دەرگای مەرگ) کردوە. ئەم پرۆژەیە ئێستا لە کلیسەی (پیۆتر)ە لە شاری ڕۆما، هونەرمەند پازدە ساڵ خەریکی ئەم بەرهەمە بووە.
(دەرگای مەرگ) لە شەش ریلیفی یەکگرتوو پێك هاتوە ، کە نێوانیان بە وێنەی ئاژەل و رووەکی سیفۆڵی پڕ کراوەتەوە ، مانسوو پشتی خۆی بە (پەیکەری زەق و رەوانیی هێلی دەرەوە) بەستووە ، بەهۆی ئەم تەکنیکە ناسکە ریلیفەکان وەك (دیمەنیکی مۆسیقای بینراو) دێنە بەر چاو و لە راستیدا مانسوو لەم جۆرە هونەرەدا واتە (ریلیف) ، کە بەهەرەو تەکنیکێکی تایبەتی پێویستە ، بەشۆرە سواری بێ هاوتای هونەری هاودەمی ئیتالی دەژمێردرێ .

○

● مانسوو . پۆرتێتی ئینگێ ، ١٩٥٨

● مانسوو . بەشێکی پۆرترێتی کاردینال ، ١٩٥٥ ، ڤینیسیا گالیرییە جیهانیی هونەری هاوچەرخ .